

Научная статья

УДК: 821.512.142.0

DOI: 10.31007/2306-5826-2025-4-2-67-103-109

ХАЛКЪ ЖЫРЧЫ АТАБИЙЛАНЫ МАГОМЕТНИ АДАБИЯТХА ЖОЛУ

Биттирланы Шамшудинни кызы Тамара

Гуманитар тинтиулени Институту – «Федерал илму ара «Россей илмуланы академия-сыны Къабарты-Малкъар илму арасы» Федерал кырал бюджет илму махкемени филиалы, Нальчик, Россия, tbittirova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-3815-8615>

© Биттирланы Т.Ш., 2025

Кысха мағана. Илму ишде къарачай-малкъар адабиятда онтоғъузунчу ёмюрню ахырында – жыйырманчы ёмюрню аллында элпек тюбеген маданият болумну – халкъ жырчылары жазма адабиятха элтген жолларын Атабийланы Магометни чығармачылык кыдарыны юсю бла ачыкъланады. Ол адабиятха белгили назмучуладан кечигип келген эсе да, аланы төрелерине тыянганына жазмада баямланады. Атабийланы М. биринчи китабындан башлап, ол ауушхандан сора басмаланган китаплары да адабиятчылык жаны бла тинтиледиле. Жазыучуну «Къадар», «Тау элде» эм башха повестлери бла хапарлары миллетибизни харкюнлюк жашаууна жоралангандыла, аны бла бирча тарихни белгили кезиулеринден да хапарлайдыла. Атлары айтылган тарих жигитлери бла бирге битеу жамауат да сюргон зорлукъну, урушну кыйын кезиулерин къалай кётюргенлерини юсюнден Атабийланы Магомет къара сёз бла тынгылы сураглаганды, назмуларында, жырларында да айтханды. Назмучулукъда бла къара сёзде авторну жетишимлери бла бирге учхара жерлерини юсюнден да айтылады бу статьяда. Атабийланы Магометни чығармачылыгына жораланган бу биринчи илму ишди.

Баш мағаналы сёзле: малкъар адабият, Атабийланы Магомет, халкъ жырчыла, тарихни шартлары, эсгериуле

Цитата этерге: Биттирланы Т.Ш. Халкъ жырчы Атабийланы Магометни адабиятха жолу // Вестник КБИГИ. 2025. № 4-2 (67). С. 103–109. DOI: 10.31007/2306-5826-2025-4-2-67-103-109

Original article

THE CREATIVE PATH OF THE FOLK SINGER MAGOMET ATABIEV

Tamara Sh. Bittirova

Institute for Humanitarian Research – Branch of the Federal State Budgetary Scientific Institution “Federal Scientific Center “Kabardino-Balkarian Scientific Center of the Russian Academy of Sciences”, Nalchik, Russia, tbittirova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-3815-8615>

© T.Sh. Bittirova, 2025

Abstract. This article examines the unexplored literary work of the renowned Karachay-Balkar folk singer M. Atabiyev, who emulated the artistic career of many Karachay-Balkar improvisational singers of the late 19th and early 20th centuries. Although M. Atabiyev entered the literary scene much later than these famous improvisational singers, the article

demonstrates his commitment to the traditions of oral poetry. This literary analysis includes both the author's lifetime publications and three books published ten years after his death. M. Atabiev's novellas "Fate," "In a Mountain Village," poems, short stories, and essays recount the daily lives of his fellow tribesmen, as well as dramatic periods in their history. Along with famous historical figures, each character in his poetry, prose, and journalistic works displays their everyday heroism, experiencing tragic events against their will. The article, along with the merits of the analyzed works, also notes the artistic inconsistencies of individual images and realities caused by objective circumstances.

Keywords: Balkar literature, Magomet Atabiev, folk singers, historical events, essays

For citation: Bittirova T.Sh. "The Creative Path of the Folk Singer Magomet Atabiev". Vestnik KBIGI = KBIHR Bulletin. 2025; 4-2 (67): 103–109. (In Russ.). DOI: 10.31007/2306-5826-2025-4-2-67-103-109

Научная статья

ТВОРЧЕСКИЙ ПУТЬ НАРОДНОГО ПЕВЦА АТАБИЕВА МАГОМЕТА

Тамара Шамсудиновна Биттирова

Институт гуманитарных исследований – филиал Федерального государственного бюджетного научного учреждения «Федеральный научный центр «Кабардино-Балкарский научный центр Российской академии наук», Нальчик, Россия, tbittirova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-3815-8615>

© Т.Ш. Биттирова, 2025

Аннотация. Статья посвящена неисследованному литературному творчеству известного исполнителя карачаево-балкарского фольклора М. Атабиева, который повторил творческую судьбу многих карачаево-балкарских певцов-импровизаторов конца XIX – нач. XX века. Несмотря на то что М. Атабиев пришел в литературу намного позже известных певцов-импровизаторов, в статье прослеживается его приверженность традициям устной поэзии. В литературоведческий анализ включены как прижизненные издания автора, так и три его книги, изданные через десять лет после смерти автора. Повести «Судьба», «В горном ауле», стихи, поэмы, рассказы и очерки М. Атабиева рассказывают о повседневной жизни его соплеменников, а также о драматических периодах истории народа. Наряду с известными историческими личностями в его поэтических, прозаических, публицистических произведениях совершают свой повседневный героизм каждый его персонаж, переживающий не по своей воле трагические события. В статье наряду с достоинствами анализируемых произведений, отмечаются и художественная несостоятельность отдельных образов и реалий, вызванных объективными обстоятельствами.

Ключевые слова: балкарская литература, Атабиев Магомет, народные певцы, исторические события, эссеистика

Для цитирования: Биттирова Т.Ш. Творческий путь народного певца Атабиева Магомета // Вестник КБИГИ. 2025. № 4-2 (67). С. 103–109. DOI: 10.31007/2306-5826-2025-4-2-67-103-109

Жазма адабият башланган кезиуде халкъ жырчылары асламысы фольклор жырлары айтып къоймай, ёз назмуларын, жырларын да къурай эдиле. Ол шартны биз Магометни юсюнде да эслейбиз. Фахмусуна ол халкъ жырлары айтыуда чек салмай, кеси да жазып тебрейди – назмула, хапарла, жомакъла, газет бла журналлагъа очеркле бла статьяла. Ол болумну юсюнден жазыучу былай дегенди: «Мен жазыу ишими жети жылымда башлагъанма. Бошагъан а... жашаудан умутуму юзалмай, жашдан-къарт болдум эсе да, аны бошар акъылгъа кирмейди эсим. Нек болгъанын а алыкъа кесим да иги ангылаялмайма» [Атабийланы 2021: 2].

Сабий эм жаш жыллары Магометни халкъыбызгъа жетген зарауатлыкъ кезиуге тюшгенлери себебли, ол фахмусуна кёре бийик билим алалмагъанды. Болсада ол жашаууну къайсы кезиуюнде да билимин ёсдюргенлей тургъанды – кёп китап окъугъанды, таматаладан, кеси тенгилледен Черек ауузунда болуп кетген зулму

ишлеге, къууанч кюнлеге, зор сагъатлагъа, ол кезиулени жигитлерине аталгъан таурухлагъа, хапарлагъа, жырлагъа суюноп, уллу эс бѣлоп, тынгылагъанды. Аланы санында къарачай-малкъар фольклорну уста билген атасы Матгерий да болгъанды, ол кеси сабийлерине, туудукъларына да халкъны маданиятына суюмекликни жарыгъын сингдиргенди.

Атабийланы Матгерийни жашы Магомет Мухол элде кеси къыйыны бла жашагъан таулу юйюрге туугъанды, жашауун, башха эллилерича, суюген элинде колхоз мюлкде урунуп, энчи жумушларын да жалчыта, ѳтдюргенди (1933–2014). Магомет кеси да халкъ чыгъармачылыкъны устасы болгъан къадарында, сабий заманындан тебиреп, халкъ жырланы, таурухланы айтханды. Къара иш бла да кюреше, халкъ жырланы, таурухланы, чамланы да айта, ол бир заманда да къаламын бир жанына салмагъанды, кесини рух дуниясын талай китапда баямлагъанды («Кишилик», 1884; «Юч той», 1992; «Эсгериуле», 2015; «Халкъ жашагъан жерде», 2021; «Ата журтум – алтын бешик», 2022).

Андан радио бла телевидениени ишчилери, алимле, жырчыла эски эм жангы фольклорну юлгюлерин жазып алгъандыла. Ол эскериулеринде миллетни терен ѳмюрледен келген байлыгъына ѳз къарамын ачыкълайды. Болуп кетген ишлеге керти хапарны излегенин Бийнѳгерни жырыны юлгюсю бла кѳргюзтеди: «Мен былайда Бийнѳгерни юсюнде элли къартларыбызны не зат ючюн жюреклерни къыйналгъанларын ачаргъа кюрешеме. Жигит уучу Бийнѳгерни тауруху жигитликни, мажарыулукъну, халаллыкъны жылтырагъан кюзгюсюдо. Бу таурух жазыу хатыбызда тюз, керти хапарлы болуп, алай жазылып къалсын деп, аны оюмлайма» [Атабийланы, 2015: 231].

Магомет сюргюнню кезиуонде кѳп зат жазгъанды, алай басмаларгъа онгу болмагъанды: «Азияда жазылгъан къагъытла Малкъаргъа жыйылдыла, биргебизге келди. Алагъа мында да иги кесек жазыу къошулду. Басмадан чыгып, революцияны, Граждан урушну да жигити Асанланы Хажи-Муратха аталгъан «Кишилик» деген повесть, ызы бла «Юч той» деген чам хапарлы китапла кюнню кѳзюн кѳрдюле. Айтырыгъым а юзюлмеди. Къалай юзюлсюн, жашау узуну кѳп тюрлю эсде къалыр болум сынай, кѳп затха тюбей, эсингде тюйюмчек къойгъан хапарланы эшите барсанг?» [Атабийланы, 2021: 6].

XXI-чи ѳмюрню маданиятыны ишанларын тинтсенг, аны бек башы - ачыкълыкъды, башха ѳмюрледеча «жаз тил» бла хайырланган хазна тюбемейди, тюбесе да чам халда, не да мифологияны кеминде. Бу болум жыйырманчы ѳмюрде не сылтау бла башланганыны юсюнден Л. А Амелитдинова былай жазгъанды: «постиндустрияны кезиуонде жамауат тутхучсуз болумлада жашайды, жамауатны бирикдирген магъаналы фикирле тас болуп, жангы, жол кѳргюзтген оюмла къуралмагъанлары да аны апчытады. Бусагъатдагъы жамауат-маданият болум хар бирибизден энчи тириликни излейди, оюмларыбызны баямларгъа да башха тюрлю белгилени» [Амелитдинова, 2015: 2].

Жазыучуну биринчи повестле китабы – «Кишилик» 1984 жылда басмаланганды. Мында аллай аты бла повести инкъыйлап къазауатны малкъарлы жигити Асанланы Хаджмуратха жораланганды. Бу темагъа багъышланган чыгъармалада малкъарлы жазычула баш жигитни революцияны ниетлерине къалай бла келгенини юсюнден хапарлагъандыла. Атабийланы Магомет да ол жол бла баргъанды. Аны баш жигити кесини энчи къадарыны зор кезиулери бла атлап, инкъыйлапха жолну излейди, жашауну тюрлендирмей амал болмагъаныны юсюнден ангылайды, нѳгерлерине да ангылатады.

Китапны магъаналы жери – биринчи бетлеридиле. Мында жазыучу Хаджимуратны сыфатын къуарар ючюн аны шуѳхлары бла бир ненча кере къатлап-къатлап тюбегенини юсюнден, аланы хапарларын кѳп жылланы ичинде жазып алгъаныны эмда архив къагъытланы тинтгенини юсюнден айтады. Авторну быллай тынгылы иши: жашау шартлагъа кертичилиги, жигитлени керти сыфатларын къурауу, повестни тарых шагъатха тийиншли этгенди.

Асанланы Хаджимурат – малкъар халкъны белгили уланы, аты таурухлада айтылган, кѣп назмулада, жырлада, хапарлада, повестледе баш жигит болганды. Ол орус-япон урушда, биринчи дуня къазауатында атын махтау бла айтдырганды, кѣп саугъалагъа, ол санда Георгиевский крестге тийиншли болганды. Аны кишилигини, билек кючюню юсюнден таурухла бла хапарла жүрюгендиле. Повестде ол затха шагъатха тюбейбиз: Къарачайда бардырылган халкъ эришиуледе Хаджимурат биринчи жерни алып чыгъады. Бу затны юсюнден Магомед къайтып дагъыда «Малкъар аузну пелиуан жашлары» деген очеркинде да жазганды.

Малкъар повестни жыйырманчы ёмюрню жетмишинчи жылларына жетишимлерин ачыкълай, Тѣппеланы Алим былай жазганды: «Малкъар повесть инсанны сыфатын къурауда жангы амалланы хайырланып, аны урунууну, кюрешни юсю бла чыныкыганын суратларгъа жол тапханды. Адабиятны жигити халкъны эм иги ишанларын жүрютюп, аны ниетлери ючюн къазауат этеди, замандашларын кесини энчи жашау юлгюсю бла байыкъдырады» [Теппеев: 137]. Атабийланы Магометни къара сѣз бла жазылган уллу хапарлары, гитче повестлери окъуучугъа кеч жетген эселе да, Тѣппеланы Алим айтхан оюмгъа, суратлау дунялары бла сыйыныпдыла.

Жазуучуну «Юч той» аты бла экинчи китабы 1992 жылда басмаланганды. Атабийланы Магомет тау элни жашау турмушун чам, лакъырда халда суратлайды, кесини энчи дунясын да баямлайды. Биринчи хапар – «Гошай ынна» – аты таурухлада хакимлик бла айтылган Мисирланы-Асанланы Гошайхгъа жораланады. Бу хапарны жаза туруп, автор таматаладан эшитген хапарларына таяннганды, ол хапарла уа жашау кертиликден узакъ эдиле. Таурухладан жашау кертиликни излеген да къыйынды – бирден бирге ёте, ала болган ишлени, шартланы да сакълаялмайдыла, алада заман оза баргъаны сайын жаланда ниет бла тема къаладыла. Гошай-ыннаны аты бла аны адамланы бакъган усталыгъындан сора, хапарда устаны жашау атламларындан керти хапар жокъду. Атабийланы М. кесине аллай борч да салмагъан эди – ол келин алып къачыу адетни чам халда, насыихат кюйде кѣргюзтюрге итиннгени кѣрюнюп турады. Кеси ыразылыгъы бла къачыу халда юйленнген бурундан келген тѣрени эртте заман эм совет власт киргенден сора болушун суратлайды. Ыннаны хоншусу жаш къыз Марзият арсар болуп турган кезиуонде андан юлгю алыргъа хазырды. Гошайхны урлагъан кезиуде ажащдырып ол сюймеген жашха – Жантемирге келтиредиле. Жантемирни жууукълары бла аны сюйген жашы Жашарбекни жууукъларыны арасында къаугъа ачылады. Битеу эл аланы мамыр халда жарашдырыргъа кюрешедиле. Ахырында эки жашха тутушургъа оноу чыгъады. Ол тутушууда Жантемир къыйналып хорлайды. Жаш юйюр къуралады, Гошайх да насыплы ёмюр ётдюреди. Алай бла, Гошай ыннаны къадары адам кеси мурат этгенча болмай, жашау болумлагъа бойсуннганыны юсюнден айтады бу чыгъарма.

Китапны экинчи уллу хапары «Юч той» бир ажайып ишни юсюнденди – бир юйюрге ючеулен бир кюнню ичинде жангы юйюрге къурайдыла – ынна, аны жашы бла туудугъу. Хапарны башлануу да хапарны кесича бир къужурду: «Жантакъланы Аудурай жангыз жашына къатын алыр умутда, кеси эллеринде къызлагъа бюсюремей эсе да, ахлу-жууукъ жетип, ала келинликге андан жарамай эселе да, ауздан чыгып, юч-тѣрт элде да жараулу да, жыйгъычлы да, этимли да, агъачы – сюрме бла урулганлай, ариулугъу да болган къыз излей айланады деп эшитмеген эсегиз, мен эшитдирирге боллукъма...» [Атабийланы, 1992: 30].

Хапарны мағанасын къатыш этген жигитлени къадарларыды, аланы жашырын ишлери. Шахбийче ынна кесини жашырын уланы Адурайны элни эм ариу къызы Сулийхан бла юйдегили этерге сюеди, ол туудугъу Асланбекни сюйген къызы болганын да биле турганлай. Сулийхан ол жашырынлыкъла анга белгили болгандан сора Шахбийчени ырбынга тыйып, кесини къадарын

суюгени бла байлайды, Адурайгъа анасын береди, Шахбийчени да аны атасына. Алай бла бир кюннге юч той этиледи.

Бу ажайып хапарда совет властны биринчи жылларында болгъан адетлени суратларында тюбеген шартла бусагъатда окъуучулагъа бла илму адамларына эс бурдурчадыла. Эски адетле кетип бошамай, жангы адетле бла бир къужур болумла туудургъан кезиу (сёз ючюн, галстугу болгъан къуллукъчу болмай амалы жокъду хапарлауда). Дагъыда бир сейир болумну ачыкълайды жазыучу – жашны кыыз жыйын урлап, кызыны юйюне келтиредиле. Аллай зат жашауда тюбемегени хакъды, болса да оюн-чам халда Атабийланы Магомет аллай сурат къурайды.

Повестни дагъыда бир энчилиги – къара сёз бла баргъан хапарлау айтышла эм чам жырла бла жасалыпдыла.

Китапны ахырында жазыучу Малкъар ауузну жамауатында жүрюген чам хапарланы, бир белгиги адамланы юсюнден чамланы да басмалагъанды.

Бу китап къарачай-малкъар тилни диалектлерин тинтген алимлеге уллу себеplik этерикди. Тилни тауушлары, морфология бла синтаксис жаны бла башхалыкъла, башха элдеде тюбемеген кёп сёз бла сёзтутушла - тил байлыкны бир тюрлюсю – Ц-диалектни эничликлери Атабийланы Магометни чыгъармаларында элпекдила.

Магометни хапарларында адамланы атлары, башхалада хазна тюбемеген атладыла: сабий атла, эриклеуле, чам атла. Чыгъарманы жигитлери бири къалмай аталгъан атларын тюрлендирип жүрютедиле, жигитни сыфатына бир шартны къошадыла, аны этген ишлерин да ачыкълайдыла.

Атабийланы Магометни жанр жаны бла бай чыгъармачылыгында баш жерни аны эскериулерин аладыла. Халкъ сынагъан къыйынлыкъланы юсюнден ол кесини къадарыны юлгюсюнде кёргюзталгъанды.

Жазыучу ауушхандан сора аны кызы Лида, «Малкъар» ансамблнин солисткасы, атасыны ючтомлугъун басмадан чыгъаргъанды. Китаплагъа киргенлени асламы авторну сау заманында басмаланмагъанлары себепли, алада кёп учхара жер кетгенди – бир къауум жигитле тийишлисича ачыкъланмагъандыла, жашау болумла да анга кёре, хапарлауну магъанасы да бир бирде ангылашынмай къалады.

Ючтомлукъну биринчи китабы («Эскериуле») 2015 жылда басмаланганды. Китапха жазыучуну жылла бла жазылып тургъан эскериулерин бла бирча тюрлю-тюрлю газетледе, журналлада басмаланган хапарлары, очерклери, башха жазмалары киргендиле. Аланы ичинде «Тау элде» деген повести (автор анга повест дегенликте, бу бир уллу хапарны чегинден озмайды) эс бурдурады. Мында чам халда Атабийланы Магомед кесини жазычулукъгъа жолун ачыкъларгъа кюрешгенди. Хапарны аллында ол кесин уллу жазыучу суннганыны юсюнден айтады: «Сунаманы къой, мени жазыллыкъ китапларым тюрлю-тюрлю омакъ тышлары бла кёз аллыма келип, бири бирини юсюне секирип, къалана башладыла». Бу чам хапарда жазыучуну къадарындан шартла аз эслендиле, бир бири ызындан ашыгып этген ишле жашау кертиликте сыйынмагъанларын ангылагъан къыйын туюлду. Бу зат саякъ тишируу Буслиматны хыйла ишлеринде ачыкъ кёрюнюп турады. Повестде анга къажар тургъан сыфат лирика жигитни юй бийчеси Сайламады, атына кёре жазыучу аны бийик, ариу сыфатын къурайды: «ариу санлы, жүтю кёзлю, ётгюр сёзлю, кеси саппа-сау жомакъ, къайсы тенгинден да омакъ, кызыла ичинде сют башы къаймакъ болуп келген сыфатлы, суюдюмдю жашау нёгерим; тауушлукъ, акъыл токмакъ, ариулугъу жашил гюлде чыкъ тамычыгъа ушагъан жашау нёгерим». Повестни башха жигитлери бир халде турадыла, аланы бир биринден айырмалы жукъ да этмейди.

Ючтомлукъну экинчи китабында («Халкъ жашагъан жерде») Малкъар ауузуну жашауундан тюрлю-тюрлю сейирлик хапарла бла шагъырей болабыз («Халкъ жашагъан жерде», «Жамауат эсилери», «Ата журтда»), чамла бла жомакъла да бардыла китапда («Чамла», «Кысха чам хапарла», «Жомакъла»), эртте басмаланган хапарлары да («Юч той», «Гошай ынна»).

Атабийланы Магометни эскериулерини терен магъанасы – ол кеси жашауун миллетни къадарындан айырмай, анга бир жанындан къарагъанчады. Къадарыны айланчлары жамаутны тарыхыны жюриюшю бла байламлыдыла.

Эскериуле жазыучудан ачыкълыкъ излейдиле, аны оюмларыны бла къарамларыны ачыкълыгъын. А.Л. Дмитриевский чертгенлей, «эссе акъылдан жаратылмайды, ол жашаудан, жашауну теренинден жаратылады» [Дмитриевский, <https://www.livelib.ru/book/1160281>].

Ючтомлукъну ахыр китабында («Ата журтум – алтын бешик») жазыучуну назмулары, поэмалары («Малкъар ауузу ...», «Ким эди Кязим хажи?», «Танг къудуретли Туугъан жерим», «Тюбешиу», «Бийнёгер», «Уллу Хорламгъа – 30 жыл»), сабий назмучукъла бла хапарла киргендиле. «Атабийланы Магомет жырлагъан жырладан», «Сокъур Алийни жырлары» деген бёлумледе тарых магъанасы болгъан халкъ жырла бла бирге бир къауум жырны авторлары Атабийланы Магомет бла Алийдиле.

Илму ишни ахырында бир къауум оюмну чертирге тийиншлиди: Атабийланы Магометни назмулары халкъ чыгъармачылыкъдан жазма адабиятны жорукъларына баргъан жолдадыла. Ала халкъ назмучулукъну къучагъында тургъанлай, жазма тёрелени жакълагъанлары баямды. Бу зат жазыучуну энчи къадарыны кюзгюсюдо – бийик окъуу-билим алмагъанлыкъгъа, Магомет кёп назму китап окъугъаны бла къалмай, ол назму къурауну жашырынлыкъларын да билирге итингенди.

Атабийланы Магометни ючтомлукъу аны уллу суратлау дуниясыны шагъатыды, аны бла бирча бизни миллет маданиятыбызны да байыкъдыргъанды. Аны чыгъармалары бары бирча адабият жорукълагъа сыйынмай эселе да (жазыучуну аланы кереклисича «сюрмелерге» онгу болмагъанды), бийик ниетлери, дуниягъа жарыкъ къарамлары бла багъалыдыла. Аны чыгъармачылыкъ хазнасы жашау болумла не къыйын болсала да, фахму кесине жол тапмай къоймазлыгъына юлгюдо.

Хайырланган ишлени тизмеси Список источников и литературы

Аймелетдинова 2015 – *Аймелетдинова Л.А.* Проблема выражения авторской мировоззренческой концепции в эссеистике 20–21 веков // Новые идеи в философии: материалы I Междунар. науч. конф. Пермь: Зебра, 2015. 1–6 с.

Атабиев 2022 – *Атабийланы М.М.* Ата журтум – алтын бешик. (Родина моя – золотая колыбель). Нальчик: Принт центр, 2022. 468 стр.

Атабиев 1984 – *Атабийланы М.М.* Кишилик. (Мужество). Нальчик: Изд-во «Эльбрус», 1984. 110 с.

Атабиев 2021 – *Атабийланы М.М.* Халкъ жашагъан жерде. Хапарла. (Там, где живет мой народ. Рассказы). Нальчик: Принт центр, 2021. 468 стр.

Атабиев 1992 – *Атабийланы М.М.* Юч той (Три свадьбы). Нальчик: Изд-во «Эльбрус», 1992. 118 с.

Атабиев 2015 – *Атабийланы М.М.* Эскериуле. (Воспоминания) Владикавказ: ИПО СОИГСИ, 2015. 496 с.

Дмитриевский 2025 – *Дмитриевский А.Л.* Жанры журналистики. <https://www.livelib.ru/book/1160281/readpart-zhanry-zhurnalistiki-esse-uchebnoe-posobie-andrej-leonidovich-dmitrovskij/~2>. (Дата обращения: 17.10.2025).

Теппеев 1974 – *Теппеев А.М.* Балкарская проза. Нальчик: Издательство «Эльбрус», 1974. 177 с.

References

AIMELETDINOVA L.A. *Problema virazheniya avtorskoi mirovozzrencheskoi kontseptsii v esseistike 20–21 vekov* [The problem of expressing the author's worldview concept in essays of

the 20th-21st centuries]. IN: New ideas in philosophy: materials of the 1st International scientific conf. Perm: Zebra, 2015. 1–6 p. (In Russian)

ATABIEV M.M. *Rodina moya –zolataya kolibel* [My Homeland is a Golden Cradle]. Nalchik: Print Center, 2022. 468 p. (In the Balkar language)

ATABIEV M.M. *Muzhestvo* [Courage]. Nalchik: Elbrus Publishing House, 1984. 110 p. (In the Balkar language)

ATABIEV M.M. *Tam, gde zhivet moi narod* [Where My People Live]. Nalchik: Print Center, 2021. 468 p. (In the Balkar language)

ATABIEV M.M. *Tri svadby* [Three weddings]. Nalchik: Elbrus Publishing House, 1992. 118 p. (In the Balkar language)

ATABIEV M.M. *Vospominaniya* [Memories]. Vladikavkaz: IPO SOIGSI, 2015. 496 p. (In the Balkar language)

DMITRIEVSKY A.L. *Zhanri zhurnalistiki* [Genres of Journalism]. <https://www.livelib.ru/book/1160281/readpart-zhanry-zhurnalistiki-esse-uchebnoe-posobie-andrej-leonidovich-dmitrovskij/~2>. (Accessed on: 17.10.2025) (In Russian)

Терпеев А.М. *Balkarskaya proza* [Balkar Prose]. Nalchik: Elbrus Publishing House, 1974. 177 p. (In Russian)

Авторну юсюнден информация

Биттирланы Т.Ш. – филология илмуланы доктору, къарачай-малкъар адабият секторну айырма илму къулулукъчусу.

Information about the author

T.Sh. Bittirova – Doctor of Science (Philology), Leading Researcher of the Sector of Karachay-Balkarian Literature.

Информация об авторе

Т.Ш. Биттирова – доктор филологических наук, ведущий научный сотрудник сектора карачаево-балкарской литературы.

Статья поступила в редакцию 11.11.2025; одобрена после рецензирования 08.12.2025; принята к публикации 29.12.2025.

The article was submitted 11.11.2025; approved after reviewing 08.12.2025; accepted for publication 29.12.2025.